

Aneta Pawłowska

Katedra Historii Sztuki

Uniwersytet Łódzki

<http://dx.doi.org/10.18778/2084-851X.05.15>

„Niepełnosprawni i sztuka”.

Konferencja naukowa, Łódź 26-27 października 2017 r.

W Sali Lustrzanej Muzeum Miasta Łodzi w dniach 26-27 października 2017 odbyła się I Ogólnopolska Konferencja badawcza obradująca pod hasłem *Niepełnosprawni i sztuka*. Jej zasadniczym celem była refleksja nad stanem wiedzy oraz dorobkiem praktycznym dotyczącym koncepcji i problemów związanych z udostępnianiem sztuk wizualnych – zarówno tradycyjnych, jak i dzieł współczesnych – w sposób dostosowany do percepcji osób z różnymi dysfunkcjami, m.in.: wzrokowymi, intelektualnymi, ruchowymi, jak i słuchowymi oraz spektrum autyzmu. Konferencja stanowiła uzupełnienie cyklicznych warszawskich konferencji REHA FOR THE BLIND IN POLAND organizowanych od 2001 r., podczas których zagadnienie związane ze sztuką stanowiło zaledwie jeden z paneli, a spotkania te dedykowane były jedynie osobom z dysfunkcją wzroku¹.

Głównym organizatorem konferencji *Niepełnosprawni i sztuka* była Katedra Historii Sztuki we współpracy z Katedrą Filologii Hiszpańskiej Uniwersytetu Łódzkiego oraz Muzeum Miasta Łodzi. Przedsięwzięcie wsparły: Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata, Fundacja Szansa dla Niewidomych oraz Fundacja Kolorowy Świat. Ogólnopolskiemu spotkaniu naukowemu towarzyszyła wystawa fotografii zatytułowana *Jedno z #17milionów marzeń...*, prezentująca aspiracje i dążenia najmłodszych dotkniętych MPD (mózgowe porażenie dziecięce).

Sesję plenarną, prowadzoną przez inicjatorkę spotkania prof. Anetę Pawłowską z Uniwersytetu Łódzkiego, poświęcono prezentacji badań nad audiodeskrypcją dzieł sztuki. Termin ten, z angielskiego *audio description*, oznacza werbalny przekaz treści wizualnych, w tym obrazów, umożliwiający osobom niewidomym i słabowidzącym zrozumienie i korzystanie z informacji, które nie są dla nich dostępne w percepcji wzrokowej. Ta stosunkowo nowa dziedzina, obecnie ważna dla praktyki użytkowej muzealnictwa, metodą prób i błędów dostosowuje środki wyrazu do możliwości

1 Pierwszą oficjalną sesję poświęconą udostępnianiu eksponatów muzealnych osobom z niepełnosprawnością wzroku zorganizowano w Polsce już w 1983 roku w Warszawie. Z danych zebranych wówczas przez organizatorów wynikało, że jeszcze przed rokiem 1983 ponad 30 muzeów w Polsce udostępniało swe zbiory osobom z dysfunkcją wzroku (po sesji chęć podjęcia takich działań zadeklarowało następnym blisko 70 placówek). „Przegląd Tyflogiczny” 1983, nr 1/3, s. 5.

Fragment sali obrad
I Ogólnopolskiej Konferencji
pt. Niepełnosprawni i sztuka,
fot. Adam Drozdowski, 2017

percepcyjnych respondentów. Po raz pierwszy tematyka ta znalazła się w obszarze zainteresowania i dyskusji środowisk akademickich. Było to dominujące zagadnienie konferencji, któremu wystąpienia poświęcili referenci I panelu: Iwona Mazur i Agnieszka Chmiel (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) i Elisa Perego (Università degli studi di Trieste Projekt) – wykład nt. *ADLAB PRO Audiodeskrypcja: Laboratorium Rozwoju Nowego Profilu Zawodowego* dotyczący trzyletniego (2016-2019) projektu badawczego finansowanego przez Unię Europejską w programie Erasmus+. W projekcie koordynowanym przez Uniwersytet w Trieście z udziałem ośmiu partnerów z siedmiu krajów europejskich podjęto się opracowania programu nauczania audiodeskrypcji (AD) w formie modułowych materiałów dydaktycznych oraz stworzenia profilu zawodowego audiodeskryptora.

Wspomniana już Aneta Pawłowska i Adam Drozdowski (UŁ) w referacie *Audiodeskrypcja – przedmiot akademicki czy praktyka muzealna* zaprezentowali osiągnięcia związane z dydaktyką audiodeskrypcji wśród studentów historii sztuki Uniwersytetu Łódzkiego. Zaś Izabela Mrochen (Uniwersytet Śląski w Katowicach) swoje wystąpienie zatytułowane *Rozmowa ze sztuką w cyberprzestrzeni – dostępność i użyteczność zgodnie z zasadami WCAG 2.0* poświęciła wzorcowym praktykom w dziedzinie standardów dostępności do Internetu dla osób z niepełnosprawnościami, zawartym w dokumencie *Wytyczne dla dostępności treści internetowych 2.0 (Web Content Accessibility Guidelines WCAG 2.0)* stworzonym przez Web Accessibility Initiative (WAI) Konsorcjum W3C.

W kolejnych trzech panelach do zagadnienia audiodeskrypcji nawiązywały referaty: *Audiodeskrypcja nie jest ekfrazą* Marty Przasnek (Uniwersytet Warszawski); Karoliny Fiszer (Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie) *Tam gdzie wzrok nie sięga. Działalność edukacyjna Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie dla osób z niepełnosprawnością wzroku*; Katarzyny Kończal (Muzeum Pałac Herbsta – oddział Muzeum Sztuki w Łodzi) *Podszeptami o sztuce*; Agnieszki Palion-Musiół (Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej) *Audiodeskrypcja dzieł plastycznych na przykładzie wirtualnej wersji Muzeum Julio Romero de Torres. Analiza porównawcza standardów hiszpańskich oraz polskich* oraz Anny Wendorff (UŁ) *Między audiodeskrypcją a przewodnikiem „łatwym do czytania”* i Julii Sowińskiej-Heim (UŁ) *Percepcja dziedzictwa architektonicznego poprzez doświadczenie haptyczne*.

Drugim istotnym tematem konferencji okazała się recepcja sztuki w środowisku jej niesłyszących odbiorców, czy może raczej należałoby powiedzieć o społeczności głuchych, bowiem jest to niepowtarzalna koherentna grupa kulturowa funkcjonująca w Polsce i na świecie. Tej tematyce poświęcone były referaty: *Wykluczenie kulturalne osób Głuchych i słabosłyszących w świecie kultury i muzeów* autorstwa Agnieszki Kołodziejczak (Galeria MEOK), Anny Lewandowskiej (Uniwersytet Gdański) *Nieznane oblicza kultury Głuchych – sztuka* oraz Lucyny Kościelniak (Uniwersytet Wrocławski) – *Oferta dostępna dla Głuchych = oferta tworzona przez Głuchych*.

Referaty zaprezentowały nie tylko ambiwalentne stanowisko głuchych wobec aktualnych sposobów udostępniania im kultury i sztuki, lecz także projekty kulturowe angażujące ich środowisko (np. zbieranie relacji Głuchych Świadków Historii we współpracy z Ośrodkiem Pamięć i Przyszłość czy projekt *Tej ciszy chwila w Sopli-cowie* prowadzony w Muzeum Pana Tadeusza).

Ważną grupę zagadnień stanowiły też: kwestia dostępności sztuki dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, integracja osób niepełnosprawnych, znaczenie sztuki w życiu i funkcjonowaniu w społeczeństwie. Tę problematykę podjęli: Agnieszka Chęć-Małyszek (Politechnika Lubelska) w wystąpieniu *Niepełnosprawni intelektualnie artyści o sztuce*; Daria Wielgus (Galeria ODLOT) – *Praca i podopieczni Towarzystwa Przyjaciół „Domu na osiedlu”*; Edyta Nieduziak (Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Śląski w Katowicach) – *Osoby z niepełnosprawnością w muzeach teatralnych* oraz Paulina Długosz (Muzeum Miasta Łodzi) *Muzeum chce Cię poznać – czyli czego możemy nauczyć się od osób niepełnosprawnych w muzeum*.

Podczas pierwszego dnia obrad prelegenci z dwunastu polskich ośrodków akademickich, dziewięciu placówek muzealnych, galerii oraz Teatru Płockiego zaprezentowali łącznie dwadzieścia siedem referatów.

Drugi dzień konferencji poświęcony był warsztatom prowadzonym przez praktyków udostępniania. Podczas pięciu sesji warsztatowych uczestnicy mogli:

- pod okiem Izabeli Mrochen zapoznać się z tajnikami sztuki w cyberprzestrzeni w zgodzie z zasadą WCAG 2.0,
- poznać słownictwo związane ze sztuką stosowane w języku migowym (prowadząca A. Lewandowska),
- stworzyć własny zapis emocji powstałych w kontakcie ze sztuką abstrakcyjną przy użyciu języka migowego (Daniel Kotowski Galeria Zachęta),
- zastanowić się nad pytaniem „jak opowiedzieć ciszę”? (Agnieszka Kołodziejczak),
- wraz z kustosz Pauliną Długosz zobaczyć jakie specjalistyczne pomoce dydaktyczne i udogodnienia dla osób z dysfunkcjami ruchowo-społecznymi zostały zastosowane w ekspozycji Muzeum Miasta Łodzi.

Warto podkreślić, iż zarówno teoretyczna część konferencji, jak i warsztaty cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem. Wskazuje to na konieczność wymiany doświadczeń między naukowcami z różnych ośrodków akademickich i praktykami zajmującymi się edukacją, kulturą i terapią osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Warsztaty
prezentujące Głuchym
problemy malarstwa
abstrakcyjnego,
fot. Adam Drozdowski, 2017

